

Na afloop van de conferentie van voornamelijk europeesche zendingsarbeiders te Batavia (10-20 Aug. 1946) werd een bespreking gehouden tusschen de vertegenwoordigers uit de Grootte Oost en besloten, dat Maart 1947 in Makassar een groote interkerkelijke conferentie zou worden belegd, waar o.m. de vorming van een regionalen raad voor de Grootte Oost (thans Oost-Indonesië geheeten) besproken zou worden.¹⁾ Bewuste conferentie kwam dan ook van 15-25 Maart te Makassar bijeen. De afgevaardigden worden in de besluiten gerangschikt in twee groepen:

a. die van de inheemsche kerken. Het blijkt dat er o.a. afgevaardigden waren van Soemba en van de terreinen van den Geref. Zendingsbond en der Christelijke Geref. Kerken, op Celebes.

b. die van europeesche kerken en zendingsinstanties. We noemen hiervan de volledige lijst: „het Prot. Kerkbestuur in Indonesië, het Zendingconsulaat te Djakarta (= Batavia!), de Ned. Herv. Kerk en de Zendingstraad in Nederland, de Gereformeerde Kerken in Nederland, de Hollands-sprekende Gereformeerde Kerken in Indonesië, het Bijbelgenootschap, de Medische Zendingcommissie te Djakarta, de Chr. Noodlectuurcommissie te Djakarta.”²⁾ Deze laatste categorie was blijkbaar als gast aanwezig.

Het is heel typerend, dat eerst een uiteenzetting werd gehouden over de oecumenische beweging en dat daarna het besluit viel om een Raad tot Samenwerking van Christelijke Kerken met Makassar als centrum (Madjelis Kersten) te stichten; terwijl tevens de conferentie als haar begeerte kenbaar maakte, „dat deze Raad een afdeling worde van den Raad tot Samenwerking van Christelijke Kerken in Indonesië.”³⁾ Bij den aanvang blijkt dus al heel duidelijk: men schakelt zich bij voorbaat in in het groote geheel, volgens de lijnen in Batavia geprojecteerd. Deze Raad is niet opgericht voor technische samenwerking (zoals men vroeger als orthodoxe zendingen op Celebes wel samenwerkte), neen, hier is het doel: de verwezenlijking van één christelijke kerk in Indië. Dit blijkt zonneklaar uit de statuten. De grondslag (art. 2) luidt aldus: „De Christelijke Raad is gebaseerd op de gehoorzaamheid aan de wil Gods, de Christelijke eenheid tot uitdrukking te brengen in zijn werkzaamheid, zoals dit uitgesproken wordt in de Bijbel (Joh. 17:21).”

Het artikel, dat het doel omschrijft, laten we in zijn geheel volgen:

Art. 3. Het doel van de Christelijke Raad is:
a. Het bevorderen van alles wat het Christelijk eenheidsbesef onder Kerken en Christelijke Organisaties in Indonesië tot ontplooiing kan brengen;

b. Het overdenken en bestuderen van vraagstukken aangaande Evangelieverkondiging in Indonesië en andere landen, en vervolgens de resultaten daarvan aanbieden aan alle Kerken en Christelijke Organisaties;

c. Hulp verlenen bij het eenheid brengen in de arbeid der Kerken, Kerken in wording, Christelijke Organisaties en de Zending op haar terreinen, en vervolgens helpen bij het ten uitvoer brengen van de gezamenlijke arbeid, wanneer dit verlangd wordt;

d. Het door gezamenlijk overleg helpen vormen van een algemeen Christelijk inzicht en gevoelens inzake staatkundige, economische, sociale, ethische en culturele vraagstukken;

e. Het bestuderen en naar voren brengen van wat kan voeren tot het instellen van één Christelijke Kerk in Indonesië;

f. Het zoeken van blijvend contact met Oecumenische en Internationale Christelijke organisaties terzake van vraagstukken, die rijpelijk overwogen en vergeleken moeten worden, vooral zulke die van nut zijn voor de Evangelieverkondiging in Indonesië;

g. Het desgewenst fungeren als inlichtingen gevend en vertegenwoordigend centrum van Kerken, Christelijke Organisaties en Zending;

h. Het voorbereiden treffen voor het houden van algemene conferenties van de Kerken, de Christelijke Organisaties en de Zending.”⁴⁾

Het kan niet gezegd worden, dat hier onduidelijke taal gesproken wordt. De leden van den Raad, die alleen lid kunnen worden, als ze instemmen met grondslag en doel, weten waar ze aan toe zijn.

Door toetreding gaan ze op een basis, die drijfzand is. Want een andere grondslag, dan die er ligt, namelijk Jezus Christus kan niemand leggen. En deze grondslag moet tevens dengenen die zich aan het Woord stooten een ergernis zijn. De grondslag van „Makassar” is geen ergernis voor Woordverlaters. Ze spreekt alleen van de gewenschte eenheid, naar de oecumenische wenschen van den tijdgeest, misbruikende Joh. 17:21. Joh 17 spreekt van eenheid door kennis van den Vader en den Zoon (vs 3), door vasthouden aan de ware openbaring van Christus (vs 6-8, 14), door een bewaard worden in den naam d.w.z. de kennis van den naam des Vaders (vs 11 en 26), door geheiligd te worden in de waarheid (vs 17, 19), door geloof aan het Woord (vs 14 en 20, 21). Maar de Madjelis van Makassar noemt in

den grondslag geen enkele beperkende bepaling tegen hen, die wel van eenheidsverlangen vervuld zijn, maar de waarheid tegenstaan. Eigenlijk is de grondslag van Makassar geen grondslag, maar doelstelling: dit willen wij!

En wat men wil, blijkt dan heel duidelijk uit art. 3. Men wil heel het apparaat van den gestichten Raad leiding doen geven bij de vorming van één kerk, niet alleen op Celebes of in Oostelijk Indië, maar in geheel Indië. Men heeft weliswaar hierbij niet gedacht aan eenheid met de roomschen, maar wel aan eenheid met alle protestantsche kerken op Java, Sumatra en in den ganschen Archipel. Kerk-unie zoals in Japan, Korea, Voor-Indië, is het plan! Van te voren wil men reeds komen tot een gelijk-denken van iederen christen binnen het gebied van den Raad (art. 3d). Het is of men bang is, dat er zullen opstaan, die een eigen meening hebben. Ook is men bang anders te denken als de Wereldraad van Kerken en den Internationalen Zendingstraad. En daarom wij men BLIJVEN CONTACT met oecumenische en internationale christelijke organisaties inzake verschillende vraagstukken (art. 3f). Zelfs de onmondige „Kerken in wording” worden al in de eenheidsactie betrokken. Voor ze gekomen zijn tot de manlijke rijpheid, worden ze reeds in oecumenische richting gestuurd, zoodat alle weerstand, die zich bij hun mondigheid zou openbaren tegen allerlei wind van leer (Efese 4:13 en 14!) van te voren gebroken is! Alles en allen gelijkgeschakeld door de oecumenische dictatuur! Met huivering denken we aan de tekening, die Openbaring 13 ons voorhoudt van de antichristelijke macht; hem werd bevoegdheid (macht) gegeven over elke stam en natie en taal en volk.

We denken ook b.v. aan China waar de Nationale Christelijke Raad onmiddellijk een veste van het humanisme werd. De eerste doelstelling werd in de constitutie van 1921 vrijwel op dezelfde wijze omschreven.⁵⁾ Weliswaar kan men zeggen, dat het nogal een verschil uitmaakt: China, door veel modernistische zendingcorporaties bewerkt of Oostelijk Indië, waar nog kerken zijn uit den Compagnie-tijd en waar veel orthodoxe zendingen werkten. Men kan wel redeneren: de Raad van Makassar zal door den aard der samenstellende lichamen vanzelf een orthodox karakter krijgen, souvereiniteit in eigen kring! Maar dit is een verkeerde redenering. Immers men begint de zonde, dat men zich inschakelt in het babylonisch bouwproces der oecumenische beweging. Men vormt een Raad naar het klassieke model van andere Nationale Christelijke Raden, die in de historie bolwerken werden van het modernisme. Men „doet dus Christus niet aan”, maar men „doet de wereld aan” met alle consequenties van dien. Men wordt dezer wereld gelijkvormig, NEEMT — naar den grondtekst in Rom 12:2 — HETZELFDE WERELDSCHHE SCHEMA OVER (denk aan de gelijkvormigheid tusschen de verschillende Nationale Christelijke Raden in de wereld!). En dan moet men niet denken, dat er in Oostelijk Indië nog een soort gereformeerde oase zal blijven. In de statuten van Makassar staat duidelijk uitgedrukt, dat men tevens een vast verbond maakt (blijvend contact!) met de oecumenische werelddictatuur. En aangezien in alle verbonden twee deelen begrepen zijn,

*) „To foster and express the fellowship and unity of the Christian Church in China and the realisation of its oneness with the Church throughout the world, and to provide an opportunity for united prayer and corporate thought toward this end.” (Report of the Jerusalem Meeting, VII, blz. 118). Eenheid in eigen land, het vormen van een gemeenschappelijke opinie en eenheid met de wereldkerk — het zijn dezelfde elementen, die ook in de statuten van den Raad van Makassar te vinden zijn. De Nationale Christelijke Raad van Japan bevatte in de constitutie dezelfde elementen: To express and foster the spirit of fellowship and unity of the Christian Church in Japan, and to give expression to the reality of its oneness with the Church throughout the world.

To be the medium through which the Church may speak on such matters, social, moral, religious and the like, as affect the entire Christian movement in Japan.

To represent the Christian Church in Japan in communicating with similar bodies in other countries, and to express its voice and make its contribution in the International Missionary Council and in the other international relations (a. w. blz. 122).

Er staat dan wel bij, dat de Raad geen autoriteit heeft inzake dogmatische en kerkrechtelijke zaken. Maar dit is maar een pro memorie uitgetrokken post. Dank zij dezen Nationalen Christelijken Raad had de staat in 1939 makkelijk spel, toen ze met geweld één kerk deed ontstaan en deze de Keizeraanbidding opdroeg. Aan den overkant van den oceaan juichte men: nu zijn onze plannen verwezenlijkt. En het staatsproduct van de eene kerk bestaat nog tot op den huidigen dag.

D. Krijger schreef in „Gods Ploegschaar”, blz. 18 het volgende over zendelingen in Japan en China: „Onder de uitgezonden zendelingen vindt men daarom maar heel weinig orthodoxe, de meesten zijn aan den modernen kant, velen zelfs hyper-modern.... De door of na de laatste te Jerusalem gehouden Wereldzendingconferentie ingestelde — dit moet zijn ge-her-constitueerde, V. d. W. — National Christian-Council..... is door en door vrijzinnig en deelt in elk opzicht de lakens uit. De verschillende kerkgenootschappen in China ontvangen hun consignes van dien raad”.

verplicht men zich zoo tot slaafsche gehoorzaamheid aan de wereldführers.

De voorzitter van den Raad van Makassar schreef onlangs, dat de diepgewortelde verschillen in Holland, mede door de verabsolutering der westerse normen, stagneerend en vervreemdend werken. „Daarbij hebben wij hier meestal te maken met voorgangers, die weinig of zoo goed als geen theologische en oecumenische veerkracht bezitten..... Onwillekeurig kom ik tot de kwestie van opleiding als een belangrijke factor op den weg naar eenheid van de Indonesische Kerken.”⁶⁾ Wat kunnen we uit deze woorden van dezen deskundige opmaken? Dit, dat in de stichting van den Raad van Makassar lievelingsdenkbeelden van eenige leiders verwezenlijkt worden en conform de wenschen van Wereldraad en I.Z.R. gehandeld wordt, maar dat dit niet allereerst opkomt uit de kerken zelf. Er zijn nog oudere wetsche gemeentevorgangers, die heelemaal niet zoo oecumenisch denken. En dan hoeft niet gevraagd te worden in hoeverre dit leeft in de gemeenten. De stichting van de Madjelis betekent een overrompeling van de gemeenten; een onmondig maken van de kerken, daar de Raad veel werk gaat behartigen dat allereerst kerktaak is; en een volledig uitroeien van allen weerstand, die er nog zou kunnen zijn op grond van de reformatische belijdingen.

Wanneer we nu lezen, dat de Raad besloot om een middelbare theologische school te stichten⁷⁾ zijn we gewaarschuwd. Want deze school zal als een der voornaamste functies hebben het aankweeken van oecumenische veerkracht. „Gepaard met het kerkelijk ontwaken, moet vooral de theologische opleiding op een meer verantwoordelijke wijze worden aangepakt. Daarbij is één ding van onschatbare waarde: de oecumenische instelling der opleidingscholen.”⁸⁾ Op de conferentie van Batavia waren dergelijke klanken ook reeds geuit: „Ongetwijfeld zijn er gewichtige bezwaren tegen zulk een centralisatie van de pandita-opleiding in te brengen: ontworteling, taal- en cultuurverschillen..... te verwachten verschillen in politieke structuur..... De voordeelen van een gecentraliseerde opleiding wegen daartegen ruimschoots op: oecumenisch contact, pan-indonesische visie, hooger peil van opleiding.”⁹⁾ Trouwens de nota-de Niet sprak reeds uit dat centrale opleidingen „het oecumenisch besef op de meest natuurlijke wijze kunnen doen groeien.”¹⁰⁾ Overeenkomstig de plannen, die door de hollandsche zendingarbeiders jaren te voren ontworpen waren, besloten nu de inlandsche kerken zoo'n opleidingschool op te richten en daarvoor hulp te vragen aan nederlandsche kerken. En zoo lezen we het verbazingwekkende besluit, dat bij de synode der Ned. Herv. Kerk, het bestuur der V.N.Z., de synode der Geref. Kerken in Nederland, de Evang. Luth. Kerk, de Hersteld Evang. Luth. Kerk, Chr. Geref. Kerk(en), de Protestantbond in Nederland, de Remonstrantsche Broederschap, de Doopsgezinde Sociëteit, de Geref. Kerken onderh. art. 31 K.O. aangedrongen wordt de opleiding in Oostelijk Indië te concentreren op de theol. school te Makassar, DOOR DOCENTEN AF TE STAAN EN GELDELIJKE STEUN TE GEVEN. Het geheele I.K.O. lijstje mag meedoen volgens dit oecumenisch veerkrachtig verzoek en in „hoogere eenheid” mogen zij in Makassar gaan doen wat ze hier in Holland (nog) dwaasheid achten. Ook de gereformeerde kerken, die zich vrijmaakten, krijgen een invitatie, die hen echter nooit officieel bereikt heeft.

Wie denkt hierbij niet direct aan den tekst 2 Tim. 2:2, die telkens vroeger opdook bij het debat om de Kamper School? Gij dan mijn zoon, wordt gesterkt in de genade, die in Christus Jezus is; en hetgeen gij van mij gehoord hebt onder vele getuigen, betrouw dat aan getrouwe (vertrouwde) menschen welke bekwaam zullen zijn om ook anderen te leeren. „Zoo vormt God een ongebroken lijn van ambtsdragers, die het Evangelie doorgeven aan wie na hen komen: de roeping van de kerk.”¹¹⁾ „Hebben wij Paulus' bedoeling hier juist gevat, dan moeten wij tot de gevolgtrekking komen, dat hij heel verre van er mede tevreden te zijn, dat Timotheus medehelpers en opvolgers hebbe, wil dat ook deze hun werk aan anderen opdragen. Dan wil hij, dat er gezorgd worde voor eene opvolgende rij van deugdelijke mannen, bekwaam om het Evangelie te prediken en anderen tot gelijk werk te bekwamen. Het ambt zorge voor de bestending van het ambt.”¹²⁾ (Spat. v. d. W.) Wat onze vaders vroeger dreef, was een principe, dat we tegen den achtergrond van de oecumenische beweging

*) S. Marantika in „de Heerbaan”, Juni 1948. De Marantika is op de conferentie te Makassar als voorzitter gekozen van den Raad. Hij is een Ambonnees. Juist op Ambon is tegenstand tegen de voorgenomen centralisatie van opleiding.

7) Rapporten, blz. 18-21.

8) De S. Marantika in het onder 6) aangebrachte artikel.

9) De J. C. Hoekendijk in: „Zending in Indonesië”, blz. 30.

10) A. w. blz. 31.

11) Dr C. Bouma, K.V. op 2 Tim. 2:2.

12) J. van Andel, Paulus' beide brieven aan Timotheus toegelicht, blz. 148. De B. A. Bos haalt in zijn rede „Houd dat gij hebt”, aantekening 2 nog de volgende uitspraak van van Andel aan bij den bidstond voor de synode, 60 jaar geleden: „Nooit geve de Kerk de School prijs..... Nooit! — huiveren wij voor de gedachte om ooit uit onze handen te geven, wat God in onze handen gaf!”

1) J. C. Hoekendijk, a. w. blz. 62.

2) „Rapporten en Besluiten der Conferentie van Makassar” (voortaan aangehaald als: Rapporten), blz. 10, 18. Inzake deze rapporten zie men aantekening 1 bij ons eerste artikel.

3) Rapporten, blz. 11. 4) Rapporten, blz. 11, 12.